

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 31.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ 17. НОВЕМБРА (29. СТУДЕНОГА) 1873.

ГОДИНА 1.

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. 4. 6; по год. 3; четврт год. ф. 1. 50. и. За СРБИЈУ г. ф. 7; по г. ф. 3. 50.; четврт „ 1. 75. и. За све друге земље год. ф. 8. по год. „ 4; четврт год. ф. 2. За остале плаћа се за ред 5 новчића. Предплата и све наручбине шаљу се администрацији, а дописи уредништву на Цетиње.

НОВА ВЛАДА У СРБИЈИ.

Јавили смо у своје вријеме, да је Ристић са својим министарством пао.

Догађај овај по себи је значајан, а значајнији је још по томе, што је изненадан.

Српски, на и страни листови много су већ писали о тој промјени владе у Србији. Наравно, да су и тражили узрока о томе. На тако су једни били мишљења, да је ту дјествовао уплив извањски, а други, да је само министарство, или боље рећи, сам Ристић довео стање ствари до оне тачке, која је морала бити тачка, цункт свршетку рада његова.

Листови, који су то мишљење заступали, узели су саму радњу Ристићеву за доказ своје тврђењу. И тако му у унутрашњој политици његовој набрајају многе погрешке у све три периоде његове, т. ј. за вријеме намјесништва, за вријеме владе с Блазнавцем, и напоследку увијек кад је остао сам у власти. Прашка „Политика“ у једном чланку означеном из Београда, хоће да то расвјетли и засвједочи у свима гранама државне управе.

У извањској политици припису у министарству Ристићеву још много веће и грубље погрешке. Извањска политика његова, говоре, била је постојана непостојаност. У првome реду пак наводе неслаганост, неспоразумљење са Русијом и Црном Гором.

Овај суд нас се највише, и најближе тиче. Ми за то нећемо се ни пуштати у нагађања, шта је проузроковало ту изненадну промјену, је ли Ристић пао под теретом стања, које је оп исти створио, или је то издјествовао уплив стран, или уплив догађаја и тежња извањских; нећемо, јер је, прво, то за нас ствар узгредне важности, а друго, јер је то питање до сада већ довољно расвјетљено. Као што рекосмо, нас се највише тиче истакнута околност, у којој се Србија за вријеме Ристићеве владе налазила према Русији, нарочито према Црној Гори.

Што нам је осјетљивост саме ствари, што нам је чувство трпећег народа нашега до сада закрћивало говорити, то сада мислимо, допуштено нам је изрећи, паице, да, колико се дало видјети, жељенога братскога споразумљења Србије с Црном Гором није било, од времена жалосне успомене, од смрти кнеза Михајила, до данас, до пада Ристићева.

Много пута до данас били смо у тешкој околности, непријатнијем појавима изазивани, ђе нам је ваљало ову истину исповједити. И свагда, и ако нам је тешко било свладати осјећање, које нам распламћиваху родољубне тежње, уздржавасмо се од немилотога очитовања те, још не милије, истине. Сама помисао, колико би тежак удар био за Србина у Босни и Херцеговини, у Старој Србији и Зети и у свијема крајевима, ђе има нашега и нама братскога народа, кад би чуо, да те двије узданице његове, Србија и Црна Гора, нијесу у љубави братској, помисао, колико јако би се радовали непријатељи наши, кад би чули да Србија с Црном Гором није у споразумљењу и слози, које је једини бистри извор спасења народа нашега —

сама та помисао, налагаше нам најозбиљније, да о томе мучимо. И ми мучасмо за то и само за то. Нећемо пак нагађати, к кте су побуде биле Ристићеве или органа његовијех, кад су они мучали о тој ствари, или што је сумњивије још, кад су свијегу нашем не један пут говорили, да је Србија у братскоме споразумљењу са Црном Гором.

У народу нашем на све стране, још живи успомена на оно живо и велико одушевљење, којим је био обузет у години 1861, 1865, и 1866, кад су племените тежње нашега кнеза Николе, налазиле одјека у витешком кнезу Михајлу, и кад је овај, имајући поуздана ослоња у њему, подржавао најбистрије споразумљење Србије са Црном Гором. Није се само падао, него је вјеровао и очекивао сваки час народ наш, да ће бити ослобођен и уједињен.

И озбиљан родољуб, куд камо више државник српски, може ли и смјеш и помишљати, да се питање љепше будућности српске може ријешити мимо споразумљења ових двју кнежевина, да се будућа српска држава у својим природним границама може основати мимо овога темеља, т. ј. слоге Србије с Црном Гором?

Ове основе пак у спољној српској политици Ристићевеј доста није било. И за то мислимо, да се нећемо ни у чему и ни о кога огрјешити, ако искрено речемо, да не можемо бити незадовољни, што је Ристић отступио.

Сада имамо пред собом нову владу у Србији, којој је на челу Мари овић. И о Мариновићевом министарству изречено је већ мишљење јавно и с различвијех страна. Било је и опоријег суђења, ма и то у доброј намјери. Што су неки мађарски листови радосно поздравили наступање Мариновићево, то се немора из тога изводити, да је он сугласан са тежњама Мађара, него би могло бити, да би то Мађари жљели. Уопште пак поздрављено је од свуда министарство Мариновићево са задовољством. И Русија као да је задовољна с њим.

Као што смо већ напријед казали, ми нећемо, а и не можемо свој судлучан суд изрећи о новом министарству. Радња његова, дјела његова, која тек очекујемо, најјасије ће нам то казати. Исто тако о ствари, коју смо овдје као најважнију истакли, не можемо ништа поуздано рећи, али нећемо ни да тајимо своја надања, да ће Мариновићево министарство, одговорити, што се тиче слоге и споразумљења Србије с Црном Гором, очекивању свега народа српскога. Мариновић је у том погледу у Црној Гори у добром гласу. Исто тако један други члан новог српскога министарства, г. Филип Христић оставио је у Црној Гори, кад је овдје био као кнежев заступник при крштењу кнегињице Стане, врло лијеп спомен, не само као пријатељ Црне Горе, него и као искрени пријатељ највеће потребе братскога споразумљења обију кнежевина.

Пожртвовање своје за идеју народну, за ослобођење и уједињење народно, Црна је Гора кроз толике мучне вјекове крваво засвједочила. Исто тако владоци њени, нарочито данашњи кнез Никола и његов славни и јуначки предходник кнез Данило показали су се готови на сваку

жртву која би ускрела народ из ропства у слободу и величину његову. О истојем расположењу и народа у Србији вазда смо били увјерени, што се, како напријед већ поменусмо, и у дјелу показало под кнезом Михајлом.

Х немо ли дакле један пут уклонити све препреке великоме дјелу нашем? Хоћемо ли бити и даље узрок, да народ е не слоге зебе и у малодушности пада, или ћемо га одушевити братством у осјећању, заједницом у мислима, слогом у прегнућу?

Најувјеренији смо да наша браћа у Србији с нама заједно гоје исто осјећање, исте жеље и тежње. А неустежемо се изрећи и чврсто падање наше, да ће и нова влада српска најозбиљније тежити, да одговори томе очекивању.

Нема правога родољуба српског, који не би жељно, да наш политички разкомадан народ Сар у једној народној тежњи види уједињена. Ни државника српског, који судбинџи народном рукује, не смје бити, кога та тежња не би руководила, јер био би недостојан задатка, који му је повјерен, а у крајњем случају опет немогућан у положају, кога је заузео.

ЈАВАН ПОЛОЖАЈ УГАРСКЕ.

Док су изнутра незадовољне народности, а с поља непристрасни гледаоци говорили, да је стање Угарске жалосно, и влада хрђавијем и опаснијем путем да иде, Мађари су сматрали све те изјаве непријатељским, те су све безобзирнији бивали и према једнијема и према другијема. Данас као да је дошло вријеме да и сами увиђају што прије вјеровати нијесу хтјели. Владина је странка у расулу, а сама влада тек што се држи. Керкаполи, министар финансије отступиће изјесно. А и тешко је већ наћи тога стручњака, који би могао доста наметан бити у стању угарских финансија. Према такоме стању ствари ваљан је чланак из Пеште, кога „Алге. аугсб. Цтг.“ саопштавају и који у цјелости гласи:

Од шест година и њешто више дана, ужива Угарска опет овај устав, развитком кога у смислу закона год. 1847-48 и закона о изравнању са Аустријом г. 1867 задоби један ступањ државне независности, какву нигда није имала, од кад је у савезу са аустријским насљедним земљама. Угарска ужива и употребљава свој утицај у савјету јевропских сила, који јој по положају и величини припада; изнутра пак има пуну самосталност; ту је господар своје судбе. Никога не може одговорним учинити, ако јој унутарње препоруке за руком испадне или ако не испадне; сва заслуга и сва кривица пада једино њојзи на главу.

На који је начин употребила Угарска тих шест и по година мира? Какве је реформе извела? Каква је јавна управа, правосудје, јавна сигурност? Како стоји са питањима материјалне и душевне културе; је ли од тога доба постала мушњија и образованија? Какво је становиште одабрала да заузме у свјетскоисторијским спорним питањима садашњости у погледу на одношаје државе и цркве, ослобођења друштва из средњевјековни окова?

На жалост рјетко које од тих питања налази на повољан одговор. У мјесто да се све силе напну те да се, тешком муком повраћени устав рационалном, брижљивом и несебичном политиком утврди и све чињенице државне моћи развију, „расули смо ми — тако јадикује прије његђе орган Лоњаја, мађарска „Реформа“ — наше

силе, и велики дио наше способности лоше смо употребили. Увадили смо земљу у дугове, поградили смо хрђаве жељезнице, пустили смо да германизација маха претима и да народносна агитација узрасе више наше главе, писмо однеговали ни литературу ни грађанске карактере, нисмо ни јавну управу рационално уредити умјели, нити смо се збринули за здрав развитак народне привреде. Отуда је, да док наша државност и народност с поља свјетла изгледа, да јој се човек дивити мора, дотле се изнутра наилази у саму забуну, поквареност и скрушеност — све знаци болести, који сад већ не само државника него и само јавно мњење у бригу бацају“.

Таким гласом говори орган једног човјека, који је сам припомогао створити ово жалостно стање, у коме се данас Угарска налази. Или зар није гроф Лоњај онај човјек, чија је жељезничка и финансијска политика завела Угарску на строј поље непрестаног прављења дугова? Наравно да и наше заступство (сабор), наше јавно мњење, цио народ носи кривицу због тога, да је сукрицао у томе; јер сваки народ има опаку владу, какву заслужи. Али наше Јеремје, не траже са својим јадиковањем праве узроке. И „Репортер“ тражи изворе наших невоља дјелимиче тамо, гдје их не може паћи. Што „германизацију“ као невољу павађа, показује још више скрушеност њеног зреника. О тој „германизацији“ донијемо ниже један „созидатељан“ примјер.

По нашем тврдом увјерењу, данашњем жалосном положају Угарске, поглавити је узрок култус пенстине, који је постао највишим начелом наше унутарње политике. Кад се склопило изравнање са Аустријом, трудили су се дотични кругови само око тога, да отуд изведу државну „величину“ Угарске; његовала се болест величања, а заборављало се наглашавати, да то изравнање има своје препреке, које држава, која као Угарска тек на прагу модерне културе стоји, мора у првом реду на уму имати. Наши државници, који ће владу прихватити, дођоше из Париза; с тога бјеху тога мњења: да Угарска мора такође престолницу имати као и Француска. Дај одмах вотирај у сабору 34 милиона на бузваре, и друга украшња вароши, на хосманове пројекте. Јавна управа би централисана, све бјеше повучено у престолницу, коју поплави с дана у дан растећа војска чиновника. Аутономија Ердеља паде на жртву тој помами за централизацијом и за сравањивањем свега, и с тога постаде у тој земљи јавна администрација, да не може гора бити. Онда наступи вријеме „фамилијарни жељезница“, познате котирије, заједно са „мађарском поморском силом“ што прогута толике милионе у грађевинама луке морске, и још друге сличне ствари; тако рећи, пливало се у — узамљеном новцу и у томе се осјећао понос, што и Угарска своје сопствене државне дугове има. Уз то се подбадао народ на то, да се зарони у потребу сопствене „народне војске“ и хонвидска армада би створена

која с године у годину прогресивне милионе гута а ни зашто друго није, да да служи за мердевине онима, који траже комотна живота, да гази калдрму и да послужи тоновима за нишан. Јер како ће ваљати за рат војска, којој официри гомилама квитирају, из војске иступају, чим наступе јесења војничка вјежбања и која у сваком такм вјежбању 70—80 постогака болесника добије. О војеном образовању и војеном духу дакле, не може ту ни ријечи бити. Па ипак спопада наше народне људе“ и њеке органе, право бјеснило, кад који куражнији човјек озбиљно укаже на ту болест у нашим установама. Јест, Угарска мора имати своју „народну војску“ као и своју „народну банку“, да би у данима опасности и нужде што више била упућена на — Аустрију.

Та неистина прогриза све гране наше јавне заједнице. Н. пр. ми немамо ништа мање од десет министара са читавом армодом чиновника уз њих; ми имамо министарство саобраћаја (комуникације), а поред тога даве се коњи и кола у баруштинама и глибовима по нашим путевима, а воде нам топе са године у годину најплодније предјеле наше земље. Ми имамо министра трговине без да за то имамо и одређено изражен, самосталан трговински промет; јест, ми имамо још и особитог министра за ордене и титуле, јер је Угарска „демократска“ држава. Ми смо напак слободомисли — ријечима. Ми хоћемо да уредимо наше одношаје између цркве и државе по „американском“ систему, али се задовољавамо само с тим, да „начело“ — изречемо, нагомиламо можда и материјал предрадије; али дјелу се неприступа никак, јер — „ко би на врабце пуцао из топова“? Велика, моћна Њемачка нека се боји Рима који за влашћу грамзи; „велика“ Угарска не познаје тога стра. Ми шаљемо нашу дјену Језуитима у школу, ми остављамо наше школе у рукама владика, па их још и не контролишемо, ми приуштамо владицима кнежевске посједе и неограничену власт над свештенством и световљацима; наши министри много слушају, кад у њиховој присутности, архиепископи и епископи говоре против основних закона наше државне заједнице, кад државне законе вријеђају и т. д.

На против са свим је другачије, кад које народно племе у земљи хоће да култивира своје обичаје и свој језик: у таквој тежњи опајају наши мудри политичари највећу опасност и све се употреби, лукавство и насиље, да се „мађаризму“ припомогне до минималне побједе. Каква ли закована безозирност не захтјева да би се могло свијету рећи: „Угарска допушта „германизацију“ да се шири“? Гдје и које у Угарској „германизовао“ од г. 1861 па овамо. Није ли се свуда ама баш свуда и самим приватним друштвима наметнуо „државни језик“, и није ли се тероризам тај, протегавши баш и на фирме, и на саме јеловнике по гостионницама? Баш та мађарска искључивост (ексклузивност) изазвала је ону народносну агитацију, која је код Словака, Срба,

Румуна, Хрвата, Саса па и код сами иначе мирољубиви и мекџи Њемаца јужне Угарске и Ципса нашла одјека и присталица, јер нике добровољно недопушта, да му се језик исцупа нити допушта, да му се оци и дједови погрђују. Тај мађарски шовинизам, то је врхак оне неистинитости у угарској државној заједници, која нигда не бјеше „мађарска“, јер с пуним правом наглашава последња претставка херманштадске (сибињске) окупационе скупштине на министра унутарњи дјела: да је права народна равноправност животни услов угарске државе, ког би требало успоставити, што се брже може. Та нова претставка из саски кругова, пружа уједно нову илустрацију поступку мађарске владе у народним питањима. Протоколи на име, саски округа, воде се према њиховим сталовницима, на румунском или њемачком језику; сад захтјевају отићи министарски, опетовано, „да се протоколи и овјеровање истих води прије свега мађарским језиком“. Министар се при томе позива на §. 2 и 5 муницип. закона од г. 1868.

§. 2 споменутог закона садржи ово одређење: „протоколи јурисдикција воде се званичним језиком државе; но могу се поред тога водити и у свима оним језицима, које најмање једна петина чланова представништа јурисдикције или одбора, као протоколари језик зажели. Ако се у разним текстовима покаже разлика, мјеродаван је текст мађарски.“

Па то примеђавају Сибинци у својој представци, да је апсолутно немогуће код њих применити то законито одређење јер ни стотинити дио њихови чланова не разумије мађарски једва два три да знају тог језика. Апсолутно је немогуће вели даље да така скупштина води протоколе мађарским језиком, и да такви протокол може сматрати за израз свога мњења, пошто га ни овјеровити не може, а да се неогрјеши о истинољубље и своје увјерење: морало би се у сваком такм случају оставити оној двојници тројници који би знали мађарски, да протокол утврде и овјерове а то је једнако са резигнацијом од стране другог дјела скупштине, који незна мађарски. „Но има — вели се даље у претставци зак. чл. XLIV. од год. 1868 који пружа средства, да се помоћу, сасвим законитог тумачења, умекша крепост §. 2. Тај чланак на име вели у свом §. 5. о чиновницима јурисдикције: да се у унутарњем званичном послу имају служити са мађарским језиком, а и одмах додаје: „у колико би пак то у једној јурисдикцији или код чиновника са практичним тешкоћама скопчано било, могу дотични чиновници изузетно увјек послужити се и другим којим протоколаријем језиком своје јурисдикције.“ „Унутарњој званичној потреби“ припада без сумње и вођење седнички записника (протокола) јурисдикције, и изузетак ког §. 5. с погледом на цјелу унутарњу званичну радњу допушта мора безусловно важити и за онај дио унутарње радње који се у вођењу записника састоји. Пошто

ПОДЛИСТАК.

ГРЧКА И ГРЦИ.

(Свршетак.)

Никада нијесу јевропске силе озбиљно покушале, да народ грчки ослободе јарма турскога. Француски краљ Карло VIII. један пут је дошао на ту мисао, да освоји исток, те тијем да избави и Грке из ропства. Кад су у Грчкој чули о томе, спремаху се за устанак несретни „робови султана“ у Пелопонеској и Мореји. Млечки изадоше тај устанак у Цариграду, прије него је букнуо. И Турци се почеше ужасно светити Грцима због тога покушаја. Већ прије тога а из истога узрока бјеше на заповјед грознога Мохамеда II. пет стотина Грка на комадиће испљено. И сада огрегла је сва Грчка у крви својој. Сами Млечки продадоше двије хиљаде Грка у ропство турско. Велика поморска побједа Дон Жана аустријског над Турцима код Леванта остаде без посљедице. Тако се заврши вијек шеснајести. Народ грчки остаде укован под ропство турско, као усјев под сипљег зимски. Падом Кандије изгубише подјармљени Грци и последњу наду.

У половини седамнајестог вијека наступила је у Турској промјена. Та промјена разјаснује

потоње поразе Турске у Јевропи, и она је клица грчкијем устанцима против турске тираније. Год. 1656 изађе закон, који је укидао давање петога хришћанског дјетета. А ушљед тога престали су Јаничари бивати потурице, него се састављаху од азијатскијех варвара. Том измјеном слоњена је снага Јаничарима, а народ грчки почео се множити. Шта више у Науплији почела је трговина цвјетати, кад је турска влада заповједила својим пашама, да се не смјуу више него три дана у Науплији задржавати. Тада се видјело да снага грчкога народа још није укинута. И опет се појавише грчки научењаци, мислиоци, философи, љечиници; у Италији и Њемачкој појавише се грчки трговци; у Цариграду огласише се богате породице грчке, које трговаху са свилом у драгоценостима, у двору падишином Грци бијаху тумачи. Наравно овај нови грчки дух није још могао продријети у удаљене грчке провинције. Градсви, који за нас света имена имају бјеху заборављени под притиском турскијем. Атина је била чичилук начелника црпих шкопаца царева харема. Кад су Грци Мореју освојили било је новог изгледа, да се народ грчки ослободи, али Мореја и опет паде Турцима у руке. Четрдесет хиљада Турака допаде турскога ропства.

По свијест народа грчкога паново оживе, а царсвина турска изгубише својој пропасти не

само од несретнога по њу рата с Руријом, него и због унутрашњих сарајскијех побуна. Грци почеше мислити о својем политичном ослобођењу и бјеху у томе потпомагани сретнијем посљедицама рускога рата. Право, које су помоћу Русије добили, да под рускијем заставама могу морем бродити, бјеше за Грчку извор богатства и моћи. Црно море не бјеше више Грцима затворено. Бродови архипелашијех острва ишли су од рускијех обала до Гибралтара. Острва Хилда издржаваше више од стотину бродова. Тако и многи други. На скоро бијаше трговина цјелога Леванта у рукама грчкијем. Поморска моћ грчка имала је знатну улогу у доцнијем рату за ослобођење. По и на концу развише Грци велику родољубивост. У Мали и Лондону подигоше се трговачке куће, које стајаху у свези са Њујорком и Уамингтоном. Грчка трговачка флота на скоро имала је више од хиљада бродова а преко двадесет хиљада морнара. Нове трговачке везе доведо су народ грчки у свезу и братство са осталим јевропским народима. И кад су Грци ове познали, оживи у њима још већа тежња за знањем и радом. Са стеченим благом почеше они оснивати школе народне и више. Грци свију стајежа ступаху у службу руску и походише јевропске универзитете. У Цариграду основаше грчку штампару, у Кијосу, Солонику, Јанини и Патмосу

је пак вођење протокола у сибирској јурисдикцији заиста са „практичним тешкоћама“, и то таква која се не могу одклонити скопчаном, то се по §. 5. могу чиновници и јурисдикција сибирска послужити својим језиком, у толико више, што се бјележници окр. скупштине служе њемачким и романским језиком. То је тумачење, које се правно не да нападати, које законити изузетак и према §. 3. констатује и које законитоста до садањег поступка сибирске окружне скупштине ван сваке сумње ставља. Јер и посљедњи став §. 5 гласи: „кад год пак захтју обзир државног надзора и управе, имају се њихови списи и у званичном државном језику поднијети“ — и то одређење је с тим у обзир узето, што је министарству увјек са сваки записником сједнице и мађарски превод на углед шилап. У том чисто стварном разлагању нека изводи високог министарства угледати узроке и разлоге, који су поднишану окружну скупштину у њеној сједници од 15. Дек. 1871 год. руководиле, кад је закључак (тач. 1. 7.) донијела; „окружна скупштина изјављује вођење записника на мађарском језику за немогуће и чини употребу од §. 5. зак. чл. XLIV. од године 1868 у погледу своје унутарње званичне радње.“

Тако у ствари изгледа та „германизација.“ „Култус неистине“ родио је махнитост величања, харчење новца и добра, прављење дугова, дражење народности, за рат неспособну хонвигску војску, која милијоне прождире и онај мађарски шовинизам, који најпосље мора довести „рат свију против једног.“ Докле у свим тим стварима не наступи радикалан обрт, дотле о истинитом препорођају Угарске неможе ни спомена бити. Дал ће то све наши државници увидити и по томе се управљати? . . .

ДОГАЂАЈИ У СВИЈЕТУ.

Из „царства богобојазливости и побожности“, као што називају нову њемачку царевину, долазе врло занимљиви гласови. Показује се наиме, да јужне земље све више одвратности према јединству очитују. Из Берлина се дижу јавне тужбе против краља баварског и краља саксонског, да се према Пруској противнички понашају. Њемачки листови, који стоје под платом Бисмарка, особито су затрајали на баварског краља. Они му износе све грјехове, које је учинио против Пруској. Пребацју му, да није ишао у Версаљ, да се цару представи и да се демонстративно сваку прилику избјегавао, да се с царем или с престолонашљедином састане, па и сад не престано да демонстрира против Пруске. Исти листови апелују на народ у Баварској, позивајући га, да се не да завести шкодљивим тежњама краљевине. Шта више, напошљедку пријете, да би могло доћи до озбиљнијих заплета у царевини, ако би

подигоше учевне заводе; њемачке и француске књиге преводише на језик грчки; у новопробуђеном језику одушевљаваше племенити Ригас свој народ за слободу. Један благородни и веледушни Француз гроф Шаосел-Гуфјер, будио је равнодушину Јевропу својим списима, да се ова узме за несретну Грчку, за народ, који се с правом поносио, да је пореклом једнога од првијех народа у свијетској повјести. Пробуђено о-сјећање за слободу постало је још јаче, кад се појавио један ужасан тиранин, који је хтио да уништи народ грчки. То је био злогласни Али паша јанински. Историја свијета није забиљежила страховитијег крвокока. Два милиона Грка стењаше под грознијем притиском његовијем. Он је господарио над Тесалијом, Епиром, Македонијом и Ливадијом. Прво и највише устадоше против тираније његове Сулиоти, борба овјих храбријех грчкијех горштака спада међу најславнија дјела грчке прошлости. Њихово јуначко пожртвовање морало је изазвати у осталијех Грка дивљење и подражавање.

Први грчки устанци спадају у вријеме свршетка владе Бонапарте првога. За кратко вријеме изгледаше та борба да је рат истребљења међу Хришћанима и Мухамедовцима. На стотине црква грчкијех разорише Турци. Самога патријарха објесише на ускре, баш када је службу служио.

се краљ и даље онако понашао. А то ће рећи, Бисмарк ће сиду употребити, ако би се краљ усудио, противити се попушењу Баварске.

У истој мјери незадовољни су Пруси и са краљем саксонским. Кад је овај недавно ступио на престо у прогласу своје на војску није није ни из далека споменуо цара и царевину. Особито је озлоједило Прусе, што је краљ рекао „моја војска“ и што је себе назвао врховијем заповједником војске, јер у чл. 63 устава стоји: „Сва замахљива снага сачињава једну војску, која је и у рату и у миру под заповједништвом царевим“. Сонаквијем поступањем дакле, говоре они, краљ Алберт иде против јединства Њемачке. Доиста су ово врло запамљиве појаве у силној новој царевини њемачкој.

Повода размирицама има на све стране. Јавили смо, како стоје ствари међу Шпанском и сједињенијем државама ради догађаја на отоку Куби, а данас нам је јавити, да су се и Турска и Инглешка међусобно подоста узнемириле. Турска војска кренула је већ у Арапску проти земљишту султана лахедшкога. О том случају пишу лондонски листови врло озбиљно. Скоро сви у том сложни, да ће Инглешка било оружјем, морати онога арапскога савезника подупирати.

„Тимес“ пишу, да Турци једнога од највјернијих савезника Инглешке потлачују и да би радо опустошили земљиште, из којег сусједни Адеу добива скоро сву своју храну. Влада да мора у овом случају одлучно поступати, будућ да се њезини интереси у Арапској стављају у погубљење. Свако отезање да би било новим оружјем опозицији. У истом смислу пишу и друге инглешке новине.

Момчад брода „Виргинијус“ постријељена је од кубанскијех добровољаца, премда су инглешки и американски консули просједовали проти тој окрутности. Увјеравају, да је међу несретницима било шеснајест Инглеза.

У вашингтонском министарстарском вијећу закључено је 15. о. м., да се поприме сретства, како да се штити достојанство сједињених држава у складу с народним чувством. Увјеравају, да ће Америка захтјевати од Шпанолске, да се казне области у Сантијагу, које су за тај начин одговорне. У случају, ако би се узкраћивала задовољштина, највјерава влада сједињених држава попримити најскрајње мјере.

Чим се је довршило вијеће, одмах је министар морнарице јавио арсеналом, што се има учинити, да се поспјешно одпрема бродова. По новијим вијестима искрцати ће се американске чете чим прије на оток Кубу, ако шпанолска влада не буде у стању, да сједињеним државама даде потпуну задовољштину.

„Независност“ лист бугарске демократије вели о источном питању: Источно питање почело је на ново да потреса јевропску дипломатију и

У ужасном дивљаштву ислама, и уз дивна дјела величанствене храбрости грчке узимаше устанак грчки све већи мах. Но и учешће Јевропе поче се будити. Да неспомињемо Србе, сами Инглези и многи Њемци потеклоше у Грчку, да се као „филјелини“ боре за ослобођење храброга и несретнога народа. Г. 1826 напошљедку и кабинети почеше се интересовати за Грчку. Америка пошље Грчкој у помоћ једну потпуно наоружану фрегату, а Инглешка свога посланика. Русија, Инглешка и Француска учинише шта више уговор у то име, да израде мир међу портом и Грчком. А као порта ни одговорити није хтјела на ултимат овјих сила, сљедоваше бој код Наварина, гдје је турска флота уништена била. Иза те битке сљедовао је руско-турски рат, који г. 1829 свршио миром адријанополским. После десетогодишње борбе постала је Грчка од турске вазалне државе независна краљевина.

Г. Р А Ш.

да их нагони да пишу дуге и широке ствари о будућој судбини балканског полуострва и о аустро-угарској политици. „Тар. Прес.“ увјерава да ће мађарска политика, која у посљедње вријеме поче тако жестоко да напада на Турску, упропастити Аустрију. Исти лист вели, да ће Аустрија по жељи Бисмарковој пренијети своје сједиште у Пешту, а из Пеште ће је пренијети ниже на Дунав, т. ј. на исток. Изгледа, да ће Аустро-Угарска, врло лако исмећи посао у хасну другоме (Русији), који ће се користити цјелим. С друге стране „Н. Фр. Пр.“ пише, да садашња политика Аустро-Угарске хоће да подстакне још већи покрет међу јужним Словенима, које је опасно по аустро-угарску државу. „Шта ћемо се ми хаснити тим покретом?“ пита „Пешт. Лојд“. — „Хришћани у Турској не уздају се више у Русију и гледају само како ће да нам откину који комад од нашега тела. Срби тако јако желе да увећају своју државу“. У исто вријеме тај лист јуначки словенска племена на балканском полуострву и савјетује им да ускоре пропаст турске царевине. Те противрјечности нагодише „Москов. Вједом.“ да донесу ове редке: Признајемо, да нам је то са свим не појамно. Ако су околности такве, да се може што опочети на хасну хришћанских племена у Турској и кнежевини, онда шта ради наша политика у Цариграду, и што она припушта да другима пређе у руке ствар, за коју смо ми принијели толике жртве и пролили толику крв? Ако Аустро-Угарска хоће заједно снама да пође на исток и путем, којим смо и сами до сада ишли, онда зашто да не идемо с њом заједно, и што да се опиремо њој и да се уклањамо? А ако опажамо у аустро-угарској политици такве ствари, које нас одбијају од ње, онда зашто не похитамо да се објаснимо јошт док је ствар у клици, и док се није разгранала! Из свега тога види се, да међу Русијом и Аустро-Угарском нема никаквог споразумљења односно источне ствари додаје „Независност“ сама говори о начину, како она мисли о источним стварима. У ту циљ је донијела опширан уводни чланак. Ми ћемо извадити из тог лијепог чланка само једно. Говорећи о ријечи, које генерал Игњатијев изговори у Одеси, она вели, да се мирним путем тешко шта може дочекати, па напомињући оно што је Густав Раш рекао: Источно питање ваља да се ријешити оружјем. Сретство је ту устанак. Устанак треба да буде слојан и изненадан. Девиза устанку ваља да буде: „Напоље Турци из Јевропе: — вели: И тако, Хришћани у Турској ваља да послушају Густава Раша, док не буде касно. Србија, Црна Гора и Румунске ваља да кажу прву ријеч: „Напријед, вријеме је већ!“

Д О П И С И.

(У.) ТРСТ, 9. Новембра. — (Руски посланик у Цариграду, генерал Игњатијев и његови непријатељи. — Српска насеобина на Кавказу. — Различито.)

Не само у најновија доба, већ одавно највећи народи, и државе, свој поглед на Русију бацају, и ону јој важност даваше, коју она већ данас има. Наполеон први, који је сву средину Јевропе под својим петама имао, знао је и предвиђао; да ће он само онда велики цар и господар бити, ако снажну и силну Русију у свом сусједству имао не буде. Да је обори, крене он с огромном силом 1813 год. у Русију. Руси народ љубећи своју народност и домовину, спреман је био на сваке жртве, и не само да своју имовину, већ и живот, за слободу своје домовине жртвује, није се на претежнију силу Француза обзирао, већ сложено и одважно, на позив свога цара под барјак стао, славно се борио, јуначки побједио, и свему свијету, на виду засвједочио, да руски народ више за своју домовину и народност сачуствује, него што то његови непријатељи и поњати могу. Француска мјесто да Русију обори, лежаше побјеђена, под руским ногама, насилно тога, борише се Русија с Турском, коју је управ и оборила, и успркос што се наш народ, а особито јуначка Црна Гора с Турцима непрестано борила, да Русије неби, која је турски подумјесе код Варне и Једрене оборила, то би се Турска данас у другом положају находила. У најновије вријеме, наиме у Кримском рату 1854—1856

говине Русија је показала, да то није велики човек на дрвеним ногама“ већ да је Колос т. ј. горостас, која ни најмањег страха непоказа, Турској, Италијској, Француској, Сардинији, пак и Аустрији бистро у очи погледати, и јуначки ме-гдаш подјелити. Успркос орогној претежној сили, Русија и руски народ од свога достојанства не-пожнвити, већ јуначки навлда, и на ново свему свјету на видлику посвједочи: да те силе, на овом свјету нема, која би величину и сјајну будућност Русије и руског народа, осујетити могла.

Ишње кримског рата, није Русија више велики човек на дрвеним ногама“, већ јунак, који се не једног већ ни петорице не боји, и од овог времена, сви непријатељи словенства, и најмање кретање Русије мотре, пак ако икоје друго славенско племе, што још под турским, ма-ђарским, или њемачким игом стење о својој сло-боди помишљати почне, то му се одма руско постравање подмеће, и од панславистички тежња естражује. Русија је то добро знала, и она се ни најмање устрчавала није, већ је код сваке при-лике, своје саучешће, робујућој браћи изјављива-ла, и у колико је узмогла, у њихову корист ра-дила, уз то се у своме сопственом дому опорав-љала, своје унутрашње ствари унапређивала, нао-ружавала се, као што то и данас чини, те ако јој Бог и срећа послужи, дуго времена проћи не-ће, и наша руска браћа, јавно ће подвикнути: Чик ком је воља!

Да вам не причамо, што већ знамо, већ да видимо, како се данас стоји. Као што је Русија у свему напредна, има она најотменији државни-ка, који ни најмање погрешке не чине, већ све, што је најбоље у прилог своје домовине и на-родности раде, а и то им њихови противници за-виде. Кому од нас Срба, име руског посланика у Цариграду генерала Игњатијева познато није? он је не само као руски државник, својој држави знатне услуге допринио, већ вазда и наше срп-ске користи пред очима има, и ће је гођ узмогла, он је својски и искрено у прилог нашег народа радно, за то му се кеђу нашим народом у опште име уважава, а то у путној мјери и заслужује.

Познато вам како је генерал Игњатијев у Одеси на банкету њеки говор држао, у ком је своје напоре изјавио, да Русији турско, а овој руско пријатељство треба; да Русија за освајањем не тежи и т. д. Из Цариграда били су раструби-ли, да тај говор генерала Игњатијева цар одоб-рио није, и да ће тога ради Игњатијева из Ца-риграда позвати. Свака је мислити могао, да ге-нерал Игњатијев на своју руку никакву политику не води, већ у свему онако поступа, какви му се упути из Петрограда дају, тако исто да је његов одески говор тако удушен био, да му ње-гова влада приговорити не може. У самој ствари тако и јест, и као што данас из Петрограда те-леграфшцу, опровргавају гласове, као да истица није, да је Игњатијев своје повјерење код цара изгубио, шта више, да се ово учврстило, и да га цар на свечаност удаје царева ћерке позива. Што ће Игњези на то рећи?

Прича нам један пријатељ, који је ту недавно с Кавказа овамо допутовао, како српска насе-бина у кавкаским градовима, нарочито у Поту, све то знатнија постаје, и како се српски трго-ваца и обртника тамо насељава. Као главни раз-лог наваћа се за то, што је у истом граду г. Симо Лазаревић управитељем, као и одправник руског друштва за пловитбу, трговину и гвоздени пут, и он дошавше Србе у сваком смислу поду-пире, и на руку им иде. Исто живи у Поту г. Тодоровић старини из Србије, и од времена Карађорђева, предик му тамо настањен, те тако и он сваком Србину, као и г. Лазаревић својски на руку иде, и тога ради Срби у Поту напријед иду, и у благостању напредују. Тако и ваља да свој свога, особито у странствовању подупире, а родољубивој браћи као г. Сими Лазаревићу и г. Тодоровићу подвизујемо: нека живу, и своме сло-вено-српском имену и племени на дику послуже!

У Бјелој цркви изабрали су успркос усла-вању Лазареваца, народног посланика г. Бобеша, и противници друго не знаду, већ омладину криве. Србине им брундање, а нека живи српско-ро-манска слога. За Бекића уредника „Граничара“ још се нишпа не чује, успркос што је Петар Узелић мађарском суду у Панчеву пријаву послао,

да он одговорност на себе прима, Бекић још у затвору чами.

Ових дана присјељено је овамо више млади Ериеговаца, који за Русију путују, да се нау-кама, и трговини одају. Разговарају се с њима, хвалише се како их је у Добровнику г. Раде Рудењак својски дочекао, и с путним трошком у помоћ притекао. И ако смо увјерени, да тако пле-менити људи, и поштена срца, као што је Раде Рудењак никаква јавног признања не требају, то је опет у своме реду, да наш народ, таке добротине и родољубе позна, и дај боже, да нам се таки хиљаде. Г. Раде Рудењак познат је нашем народу већ одавно, и бијо је нашој бра-ћи, што су изпред турског јарма бјежали, вазда десна рука, јер им своју материјалну помоћ, никад ускратио није. —

Царевинско вјеће већ је отворено, али се наши славенски посланици слабо чу-ју, да их у том вјећу и има. Доста је и то што наши заступници своја католичка начела изповједају, и пред богом се куну да ће свету матер цркву бранити, а на народ, нека туђин јаше, то је најмања брига. —

У Сарајеву умро је Митрополит Пајсије и као што је нашем народу добар бијо једва, да је тко, окром фанаријота за њим заплакао. Сад је опет, за каквог новог фанаријота мјесто отво-рено.

КОТОР, 10. Нов. — Јуче су свршени избори опћинског управитељства. У 11 сати пред подне сакупине се господа представници у опћинској дворани која бијаше сјано ликовима царским и тробојним барјацима окићена.

Г. Богдан Алексић из Ораовца, чао пајета-ри по годинама између представника, по закону отвори сједницу. Тајник прочитао је све списе, који се односе изборима, као и оставке њеки лица! — За тим изабрао се један одбор од три лица, а то господа Лука Зоре, Нико Стефановић и Спиро Огњеновић, који ће управљати са избо-рима опћинске управе.

Прелази се дакле на избор начелника, а то писањем листића; на ком мјесту изабран би су 28 гласова, проти 2. г. Спиро Бјеладиновић, коме у три пута повикаше живо, а праније пуцаху пред градом у исто вријеме.

Послије тога истим начином бирани су 6 присједника, који ће уз начелника састављати оп-ћинску управу. Већином гласова изабрани су дакле за првог присједника г. Трифон др Сметја; за тим остали пет, а то сљедећим редом, господа Јово Томовић, Ђуро Иванковић, Томо Липовац, Фрањо Цоти и Петар Рамадановић, којима такође у три пута заорили се живили.

Увјерени да ће повољно бити поштованим вашим читаоцима знати и она лица који ће као вјећници заступати которску опћину, то не про-пуштамо изнијети сва имена по реду. Алексић Богдан, Бјеладиновић витез Стефан, Буронић Бо-жо, Бућин Војин, Властелиновић Јово, Зоре Лу-ка, Јовановић Иво Вукотин, Квекић Спиро, Ку-ријал Видо, Камеановић Видо, Мисликовски Јо-сиф, Мариновић Саво, Мартиновић Филип, Мандел Марко, Милић Андрија Шпиров, Мариновић Мићо, Мурвар Вицко, Огњеновић Спиро, Петровић Спи-ро, Пешикан Лука, Поповић Нико, Перовић Бог-дан, Радивовић Стево, Стефановић Нико, Томано-вић Филип, Фатиони Лудвик, Флоренино Карло, Челеновић Божо.

Завршујући овај допис кличемо: сретно нам било ново опћинско вјеће, препоручујући свима, а особито правитељству, на које највишу пажњу обраћамо, да ради о срећи напретку и благоста-њу наше опћине, да се узможемо с њима лично поносити. Живјело дакле српско опћинско вјеће.

Н О В О С Т И.

ТУРСКА. — Инглешки посланик предао је порти поту, у којој се влада њена тужи на њеж оружани упадај у Арапску. Велики везир одго-врио је, да порта пеће ни зајевице ни освојења у јужној Арапској. Но Инглешка се пеће задово-љати, док Турска своју војску не повуче.

Асим наша остаје донеча и даље за валију у Босни.

Руски посланик у Цариграду, генерал Игња-тијев позват је од цара у сватове својој ћери великој кнегињи Марији, која ће се на нову го-дину вјенчати с принцом инглешкијем.

ФРАНЦУСКА. — Продужење Макмахоново власти на седам година, о чему смо у прошлом броју дошјели телеграфску вијест, примљено је у скупштини са 383 против 317 гласова. Народ је остао равнодушан према томе. Министарство је предао предсједнику своју оставку, а у прошлу пошћењак имало се саставити ново.

ШПАНИЈА. — Једва што је добила изгледа, да ће угушити устанак Карлиста, опет је у ново неводе пала Шпанија. Врло озбиљна разлика изродила се између ње и Америке због острва Кубе. Кастелар је већ преговарао са послаником американским и мисли, да ће продајом Кубе А-мерици размирицу моћи ријешити. У Америци др-жани су на више мјеста народни зборови, гдје се захтјевало, да се Куба посједне. Предсједник Грент оставиће скупштину, да ријешн, шта да се чини.

Р А З Л И Ч Н О С Т И.

(Путовање по ваздуху.) Собственици листа „Њу Јорк Делн График“ уговорили су, као што је познато, са чувеним ваздухопловцем проф. Бизом, да Бизе начини балон и да на њем са својим помоћницима и са још шест или осам људи преплови ваздухом за 60 сати у Енглеску или Ирску. Балон је тај већ готов а трошак уч-ињен за ту цијел износи преко 20.000 ф. и платиће га лист „График.“ За балон ће бити привезана лађица са храном и водом за 30 дана. „Шијентифик американ“ доноси подробнији из-вјештај о том балону. По њему на балон је у-трошено 4316 јарди платна; а гаса стаје у ње-га 600.000 куб. стопа, али ће бити напуњен само са 400.000 куб. стопа због редкости ваздуха у горњим слојевима. Балон има висине од врха до лађице 160 стопа. Ако буде постојано дувао вјетар од запада к истоку, балон ће доћи до Европе, ако се само одржи у ваздуху; премда су професору Бизу многи савјетовали да се ока-не изнадморског путовања, по да проба препло-вити од прилике тај исти пут над сувом земљом. Но Бизе мисли да је ток ваздушни на исток постојанији и сигурнији на мору но на земљом, и би прије волио пасти у море но у крн. Осим тога Бизе мисли још да ће одржати балон на ваздуху за 10 дана, ако буде изпуштао свакога сата по 15 фуната гаса, а за све пловљење тре-ба му само три дана.

(Добра сатира на „Журнал де Де-ба“) Један парижки лист припоује ово: У некоји кавани пружи један господин другому „Журнал де Деба“, који је своју даку ово-га посљедњег времена толи често мијењао. — Опростите, рече господ. Х. „јели данас лист републикајски?“ „Не, монархички.“ — „Тад Вам хвала, ја ћу сутрашњи број читати, ја сам републиканац.“

+

АНКА ТРИПКОВИЋ

рођена грофица *Ивановић*

пресели се у божје крило данас у 3 сата п. н., у 70 години свога вијека, услед харајуће пошастн, подкријељена вјероза-кошким утјехама.

Ожалошћени синови Лука и Марија, зет Ант. П. Дабновић, и нећаци Андрија, Мате, Јања, Анте и Олга, и у име непри-сутних зета Боже Радимира, пунице Анке и нећака Николе, Радислава, Божицара, Милена, доносе на знање пријатеља и знацаца, тај непоправљиви губитак.

У Трсту, 12. Новембра 1873.